

<http://ariadne.cti.espol.edu.ec/xavier/papers/Ochoa-iSociety2011.pdf> (letöltve: 2013.01.01.)

- [2] WILEY, D. – HILTON, J. – ELLINGTON, S. – HALL, T.: A preliminary examination of the cost savings and learning impacts of using open textbooks in high school science classes. = *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 13. köt. 3. sz. 2012.
<http://hdl.handle.net/10515/sy5707x40> (letöltve: 2013.01.01.)

- [3] HARLEY, D. – LAWRENCE, S. – ACORD, S. K. – DIXSON, J.: Affordable and open textbooks: An ex-

ploratory study of faculty attitudes. Research and Occasional Papers Series, Center for Studies in Higher Education, UC Berkeley, 2010.

<http://escholarship.org/uc/item/1t8244nb.pdf> (letöltve: 2013.01.01.)

/BLISS, T. J. – ILI, John Hilton – WILEY, David – THANOS, Kim: The cost and quality of open textbooks. Perceptions of community college faculty and students. = *First Monday*, 18. köt. 1. sz. 2013./

(Drótos László)

Könyvtáros blogok tartalomelemzése: szakmai fejlődés és egyéb hasznos célok

Előzmények

A blogok olyan webhelyek, amelyeknél az újonnan felkerülő tartalom, vagyis a bejegyzések (*postok*) sorozata időrendben visszafelé jelenik meg. A bejegyzéseket az olvasók kommentálhatják és ezekre a szerzőjük (a *blogger*) szintén reagálhat. A blogok emellett tartalmazhatnak linkeket további információforrásokra vagy más kedvelt/ismerős blogokra (*blogroll*). A visszahivatkozásokat ún. *trackback* módszerrel oldják meg automatikusan a blogrendszer. Az új bejegyzésekről pedig RSS és Twitter csatornákon értesülhetnek az érdeklődők.

A könyvtáros blogok – más szakterületekhez és tudományágakhoz hasonlóan – népszerűvé vált szakmai kommunikációs formák. A 2000-es években jó néhány publikáció született a webes naplók sajátos világáról és speciálisan a blogok könyvtári hasznosításáról is, ám viszonylag kevés foglalkozott ezek tartalmi elemzésével.

Az egyik legrégebbi, gyakran hivatkozott mű *Rebecca Blood* 2002-ben megjelent könyve [1], melyben a szerző három nagy csoportba sorolta a blogok tartalmát: a) rövid naplóbejegyzések szerzőjük mindennapjairól; b) az előbbinél hosszabb, de esszéméretet ritkán elérő jegyzetek a magánélethez vagy a külvilághoz tartozó témákról; c) külső linkek köré írt szövegek, melyek egyfajta szűrőként vagy útjelzőként szolgálnak a weben elérhető információk tengerében. *Luzón* 2009-ben publikált [2] kutatása során 15 tudományos blogot vizsgált meg és négy fő típust definiált: a) (szakma)politikai javaslatok és vélemények; b) kutatási

eredményekről szóló közlések (visszajelzés vagy együttműködés reményében); c) a tudományos életről szóló társalgás, a kapcsolati háló építése; d) az előbbieket valamilyen kombinációja.

Míg egyes kutatók az önkifejezés, sőt esetleg az anonimitás mögé bújt odamondogatás ideális eszköznek látják a blog műfaját, mások a benne rejlő közösség- és identitásépítési, illetve kommunikációs és kooperációs lehetőségeket hangsúlyozzák. A könyvtáros blogokra fókuszáló vizsgálatok is azt igazolták, hogy ezek elősegítik a szakmai és a tudományos kommunikációt, az önképzést és önfejlődést. *Aharony* [3] 2008-ban egy három hónapos időszak alatt harminc könyvtári és információ-tudományi blogban az olvasói kommenteket elemezte, és úgy találta, hogy bár sok hozzászólás csak általánosságokat tartalmazott, a többi megjegyzés nagyrészt szakmai témájú volt (pl. különböző könyvtári technológiákról, a web 2.0-ról, a nyílt hozzáférésről, vagy konferenciákról szóltak). *Meredith Farkas* 2007-es cikkében [4] hasonló eredményekről számolt be. Ő 839 könyvtáros bloggert kérdezett meg, és adatai szerint a legsikeresebb, akár több ezres olvasóközönnyel rendelkező szerzők főként a technológiai témákkal foglalkozók közül kerülnek ki. Mivel az informatika igen gyorsan fejlődik, sok könyvtáros számára az elsődleges tájékoztató forrás valamelyik népszerű szakmai blog. *Coombs* és *Griffey* [5] a következő válaszokat adta arra a szónoki kérdésre, hogy miért lehet hasznos egy blog minden könyvtártípus számára: hírportálként szolgálhat a könyvtárhasználóknak; teret adhat a belső kommunikációnak; vagy egyszerűen csak felhasználható, mint egy ügyes eszköz valamilyen cél elérésére.

Arról, hogy valójában hogyan és milyen célokra használják a könyvtárosok ezt a technológiát, kikkel kommunikálnak, és milyen információkat osztanak meg a segítségével, nem sok ismeretünk van. A jelen cikkben bemutatott tartalomelemzés ezt a hiányt igyekezett pótolni.

A kutatás ismertetése

A *Librarian Blog Study* elnevezésű kutatás során 12, célirányosan kiválasztott könyvtárosi blog bejegyzéseit, olvasói hozzászólásait és a szerzők viszontválaszait elemezték, továbbá egy kérdőíves interjú is készítették a bloggerekkel. A postokat és a kommenteket tartalmuk szerint négy csoportba sorolták: kutatási, társasági vagy politikai témájúak, illetve a szakmai fejlődéssel kapcsolatosak. Quinn 2009-ben [6] összeállított egy 15 tételes listát azokról a blogokról, amelyeket könyvtáros szakemberek írnak, nagyon népszerűek, régóta léteznek és aktivitásuk, valamint tartalmuk minősége alapján is kitűnnek a többi közül. Közülük kettő érdektelen volt a Librarian Blog Study szempontjából, mert csak könyvismertetőket, illetve külső forrásokból származó híreket közölnek, egy pedig időközben leállt, úgyhogy a maradék egy tucatot vonták be a vizsgálatba. 2009 elejétől 2010 végéig minden hónapban mindegyik blognál véletlenszerűen kiválasztottak egy-egy postot, amelyhez legalább két komment érkezett. Így a 24 hónap alatt a 12 blogból összesen 288 bejegyzést, 1936 olvasói hozzászólást és 254 szerzői viszontválaszt gyűjtöttek ki, vagyis 2478 szöveget elemeztek tartalmi szempontból és osztottak be négy műfaji kategóriába, melyeket így definiáltak:

- **Kutatási:** tudományos eredmények megosztása, ötletek feljegyzése és megvitatása, szakmai információcseré.
- **Politikai:** politikai jellegű vélemények és viták kormányzati vagy könyvtárügyi kérdésekben.
- **Társasági:** informális beszélgetés, információcseré mindennapos ügyekről vagy éppen mélyeszántó gondolatokról.
- **Szakmai fejlődés:** információk megosztása karrierépítéssel, tanulással vagy mentorálással kapcsolatban.

Összességében a tartalomelemzés alapján a „társasági” téma volt a leggyakoribb (53%), a második legnépszerűbb kategória pedig a „szakmai fejlődés” (31%). A bejegyzések és hozzászólások 14%-a volt „politikai”, és mindössze 2%-uk „kutatási” jellegű. Két olyan blog akadt a vizsgált 12 közül, amelyeknél az összesített eredményhez képest

más volt a listavezető: ezeknél a „szakmai fejlődés” csoportba esett a vizsgált szövegeknek mintegy a fele. Közelebbről megnézve az egyes kategóriákban az alábbi jellemző témákat lehetett azonosítani.

A „társasági” jellegű kommunikáció sokszor csak udvariassági üzeneteket tartalmaz (pl. régi barátok vagy kollégák üdvözlik egymást), illetve gyakoriak a köszönetnyilvánítások egy-egy hasznos bejegyzésért, információért. Ide lettek besorolva a blogger nyaralási, utazási élményeiről szóló beszámolók is (mint pl. az a post, amelyben a szerző elmesélte, hogy egy washingtoni útja során dőbent rá arra, hogy mennyire hasznos tud lenni a *Foursquare* közösségi szolgáltatás). Voltak olyan bejegyzések is, amelyeknek a kommentjei közt keveredtek a társasági és szakmai jellegűek (pl. amikor a blog gazdája a karrierépítés és a család, a gyereknevelés összehangolásának nehézségeiről írt, amire több tucat reakció érkezett az olvasóktól).

A „politikai” kategóriában gyakoriak a cégekkel és szolgáltatókkal kapcsolatos kifogások és viták. (Ide tartozik pl. az az eset, amikor egy *open access* vállalkozás úgy döntött, hogy szoftvert ad el egy *nem-szabad szoftverekkel* foglalkozó cégnek, ami nagy felháborodást keltett a blogszférában, és az olvasók különböző nézőpontokból kommentálták a dolgot; vagy például az OCLC szolgáltatásaira vonatkozó vélemények pro és kontra). Sok blog foglalkozik továbbá a könyvtárbezárásokkal, illetve általában a könyvtárak elégtelen finanszírozásával. (Az egyik blog a „Mentsük meg a könyvtárakat” kampányt propagálta, és a kommentelők közt egyesek a saját beszámolóikat is megosztották arról, hogy az átlagemberek, a diákok, vagy éppen a ALA hogyan próbálják megvédeni az iskolai és közkönyvtárakat.)

A könyvtárosi blogbejegyzések közt a legritkább műfaj a „kutatási” jellegű szakmai post. Többnyire olyan vizsgálatokról, felmérésekről, eseményekről szóló beszámolók tartoznak ide, amelyekben/amelyeken a blogger egyénileg vagy egy csoport tagjaként vett részt. Gyakori téma a web 2.0 (pl. a „23 Things” című, rendkívül népszerű – 15 országban adaptált – tananyag köré szervezett világtalálkozóról szóló információk), valamint a digitalizálással, a személyes adatokkal és a copy-righttal kapcsolatos problémák (pl. az egyik blogger írt egy tudósítást a *Columbia Law School* „Google Books Settlement” témájú konferenciájáról, mire az egyik olvasója, a *Chicago Law School*

professzora még aznap belinkelte hozzá az ott tartott előadásának prezentációját).

A „szakmai fejlődés” csoportba sorolt bejegyzések esetében érdemes megemlíteni, hogy ezeknél kiemelkedően nagy arányban, 45 százalékban ezen a műfajon belül maradtak a kommentek is. (A 45% azért magas, mert a gyakori köszönő és egyéb udvariassági hozzászólások a „társasági” kategóriába kerültek.) Vagyis ezekben az esetekben gyakran egy kölcsönös tanítási és tanulási folyamat jön létre. A tudás és az információk megosztása nagyrészt technológiai témák körül alakul ki (pl. tippek a mikrofonok használatához, vagy a *Ning*, a *Delicious* és más, gyorsan változó közösségi oldalak működése, illetve lehetséges alternatívái). Egy jellemző eset volt ebben a műfajban, amikor az egyik blogger közzétett egy több mint száz tételes listát olyan ingyenes webkettes eszközökről és szolgáltatásokról, amelyekkel a szerző véleménye szerint „pénzt spórolhatnak a könyvtárak”. A post mintegy 50 kommentet generált: volt, aki arra hívta fel a figyelmet, hogy némelyik ajánlott eszköz csak magáncélra ingyenes, mások kritizálták a lista egyes tételeit, megint mások pedig továbbiakat ajánlottak hozzá. Gyakori az is, hogy a blogok gazdái itt teszik közzé a konferenciákon és workshopokon tartott előadásaik prezentációit.

A statisztikai elemzés mellett 2012 nyarán interjúk is készültek a bloggerekkel (a 12-ből 7-en vállalkoztak erre). Mindannyian egyetértettek a tartalomelemzés eredményeivel és azzal, hogy a szakmai fejlődés fontos motivációja a blogírói tevékenységüknek és a blogjukban zajló kommunikációnak. Az általuk vezetett blog célját és a saját szerepüket firtató kérdésekre különféle válaszokat adtak, de a summázatokban több közös gondolat is volt. Például az, hogy a weben található információforrások, érdekességek egyszerű megosztása helyett/mellett egyre inkább egy-egy téma körüljárására, tágabb kontextusba helyezésére törekednek. Egyikük így fogalmazott: „Azért blogolok, hogy gondolkodásra készítsem az embereket...”. Egy másik hasonló vélemény: „Élvezem az írást; egy személyes naplót vezetek. A blognak köszönhetően nyilvánosan tudok gondolkodni. Mindannyiunknak ilyen elmélkedő szakembereknek kellene lennünk.”

Blogjaik jövőjével kapcsolatban általában optimisták voltak a megkérdezettek, úgy vélték, hogy szükség lesz ezekre továbbra is, bár valószínűleg a közelmúlthoz képest csökken az érdeklődés

irántuk, mert az emberek figyelme a mikroblogok, például a Twitter felé fordult. Az egyik könyvtáros blogger szerint: „Azok a blogok fognak túlélni, amelyeknek sajátos nézőpontjuk van.”

A kutatás során elemzett könyvtáros blogok listája (zárójelben a blogger neve):

The Blue Skunk Blog (*Doug Johnson*) <http://doug-johnson.squarespace.com>

David Lee King (*David Lee King*)
<http://davidleeking.com>

Information Wants to Be Free (*Meredith Farkas*)
<http://meredith.wolfwater.com/wordpress>

Free Range Librarian (*Karen G. Schneider*)
<http://freerangelibrarian.com>

Librarian in Black (*Sarah Houghton-Jan*)
<http://librarianinblack.net/librariansinblack/>

Library Law Blog (*Mary Minow és Peter Hirtle*)
<http://blog.librarylaw.com/librarylaw/>

Librarian.net (*Jessamyn West*)
<http://www.librarian.net>

Library Bytes (*Helen Blowers*)
<http://librarybytes.com>

Phil Bradley's Weblog (*Phil Bradley*)
<http://www.philbradley.typepad.com>

The Shifted Librarian (*Jenny Levin*)
<http://www.theshiftedlibrarian.com>

Stephen's Lighthouse (*Stephen Abram*)
<http://www.stephenslighthouse.sirsiidynix.com>

Tame the Web: Libraries, Technology and People (*Michael Stephens*) <http://www.tametheweb.com>

Hivatkozások

- [1] BLOOD, Rebecca: The weblog handbook: Practical advice on creating and maintaining your blog. Cambridge, Perseus, 2002.
- [2] LUZÓN, Marie José: Scholarly hyperwriting: The function of links in academic weblogs. = Journal of the American Society for Information Science and Technology, 60. köt. 1. sz. 2009. p. 75–89.
- [3] AHARONY, Noa: LIS blog comments: An exploratory analysis. = Libri, 60. köt. 1. sz. 2010. p. 65–77.
- [4] FARKAS, Meredith: The bloggers among us. = Library Journal, 132. köt. 20. sz. 2007. p. 40–43.
- [5] COOMBS, Karen A. – GRIFFEY, Jason: Library blogging. Columbus, Linworth, 2008.
- [6] QUINN, Mary Ellen: Learning with blogs: Selected blogs that will enlighten and inform every library pro-

Tudósok közösségi médiahasználata

A tudománynak lényegi eleme a kommunikáció – formális és informális csatornákon egyaránt. Az információs technológiák hatalmas változást hoztak a távközlésben, így aztán jelentősen átrendeződtek a tudományos világ kommunikációs szokásai is. Egy 2011-es felmérés szerint az USA valamennyi felsőoktatási intézményében használják a közösségi média különféle formáit. De nemcsak az oktatási szférában terjedt el a Twitter, a Facebook, a Youtube és a többi új médium, hanem a tudományos kutatást, illetve annak hatékonyságát is egyre inkább segítik ezek a szolgáltatások, mivel könnyen megoszthatóvá váltak velük a dokumentumok, az adatok, az ötletek, és erősítik a tudományos közösségen belüli kapcsolatokat is. Ez különösen a harmadik világ szakemberei számára hasznos, akik keveset tudnak konferenciákra, találkozókra járni, de a közösségi hálóknak köszönhetően folyamatos kapcsolatban lehetnek a külföldi kollégáikkal, csatlakozhatnak a „láthatatlan kollégiumokhoz”. Howard [1] szerint a közösségi média ma már komoly tudományos eszköz számos kutató számára, akik közösen írnak dokumentumokat, videokonferenciákat tartanak, képeket osztanak meg és egyéb szakmai tevékenységeket folytatnak rajta. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy bár sokan tudnak ezekről a lehetőségekről, mégsem használják őket, inkább a tudományos kommunikációnak más formáit részesítik előnyben. Ennek lehetnek életkori, hozzáállási, hozzáértési vagy egyéb okai, és olyan problémák, félelmek is indokolhatják, mint például a jogi és biztonsági kérdések, a tudományos reputáció féltése, vagy az információs túlterhelés.

Azt, hogy az internet pozitív hatással van a tudományos kutatásra, számos tanulmány megerősítette az elmúlt két évtizedben. A webkettes eszközök tudományos célú hasznosítását is egyre többen vizsgálják. Bukvova 2011-es tanulmányában [2] például a tudósok önbemutató profiloldalait elemezte az intézményi és magán weblapokon, a közösségi helyeken, a blogokban és mikroblogokban. Kjellberg 2010-ben [3] kimutatta, hogy a

blogíró tudósokat a tudás megosztása motiválja, a bloggolás kreatívabbá teszi őket, és erősíti a kutatótársaikkal való összekapcsolódás érzését. A UCL (University College London) CIBER-munkacsoportja 2010 végén publikált egy jelentést [4], amelyben a közösségi média szerepét határozták meg a tudományos tevékenység különböző fázisaiban. Nyolc ilyen részterületet definiáltak:

- a kutatási lehetőségek feltérképezése,
- partnerek keresése,
- pénzügyi támogatás megszerzése,
- a szakirodalom áttekintése,
- kutatási adatok gyűjtése,
- az adatok elemzése,
- az eredmények terjesztése,
- a kutatási folyamat menedzselése.

A közösségi média és az akadémiai szféra viszonyára irányuló kutatások sokszor statisztikailag nagy mintákra, illetve földrajzilag nagy területekre terjednek ki, így megállapításaik túl általánosak, nem tükrözik a helyi sajátosságokat (pl. az eltérő kulturális háttér, vagy a hiányzó/gyenge informatikai infrastruktúra negatív hatását). Fontos tehát, hogy szűkebb körben, azonos körülmények közt dolgozó emberekkel is készüljenek ilyen felmérések.

Közösségi médiahasználat egy Fülöp-szigeteki egyetemen

A jelen cikkben ismertetett vizsgálat a *University of the Philippines Los Baños (UPLB)* tudományos kutatással (is) foglalkozó munkatársaira terjedt ki. Az egyetemi oktatók és hallgatók internethasználatát a kilencvenes második felétől kezdve elemzik időről-időre különböző szempontokból: például, hogy milyen arányban tartják hasznosnak az internetes forrásokat, miért használják, vagy miért nem használják őket, milyen a felhasználók demográfiai megoszlása, hogyan vélekednek a közösségi hálózatokról. 2009-ben egy érdekes kísérletben is részt vettek az egyetem tudományos